

به نام خدا

تفکر انتقادی در دانش آموزان

مؤلف :

نادر مصطفی پور

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه : مصطفی پور، نادر، ۱۳۶۱-

عنوان و نام پدیدآور : تفکر انتقادی در دانش آموزان / مولف نادر مصطفی پور.

مشخصات نشر : ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری : ۷۲ص.

شابک : ۹-۵۱۰-۳۳۹-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۶۴ - ۷۲.

موضوع : تفکر انتقادی در کودکان

تفکر انتقادی در نوجوانان

حل مساله در کودکان

رده بندی کنگره : LB۱۵۹۰/۳

رده بندی دیویی : ۳۷۲/۰۱۱

شماره کتابشناسی ملی : ۹۴۶۳۸۶۳

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

Critical thinking in children

Critical thinking in adolescence

Problem solving in children

نام کتاب : تفکر انتقادی در دانش آموزان

مولف : نادر مصطفی پور

ناشر : ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۲

چاپ : زیر جلد

قیمت : ۶۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک : ۹-۵۱۰-۳۳۹-۶۲۲-۹۷۸

تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

فهرست مطالب

مقدمه.....	۴
اهمیت موضوع.....	۱۱
مقدمه.....	۱۶
تفکر و انواع آن.....	۱۶
مفهوم تفکر انتقادی.....	۲۲
تاریخچه تفکر انتقادی.....	۲۴
تعریف تفکر انتقادی.....	۲۵
صفات و مؤلفه‌های تفکر انتقادی.....	۲۷
رویکردهای زندگی کلی.....	۲۷
رویکردهای مربوط به موضوعات، پرسش‌ها یا مسائل خاص.....	۲۸
مفاهیم درون وابسته با تفکر انتقادی.....	۲۹
رویکرد عملی برای ارتقای تفکر انتقادی.....	۳۱
تئوری‌های تفکر انتقادی.....	۳۲
شیوه‌های فرزندپروری ادراک‌شده ۳۴	
فرزندپروری.....	۳۴
والدین و الگوهای فرزندپروری.....	۳۵
نقش والدین و تأثیر آن بر شخصیت کودک و نوجوان.....	۳۸
رابطه بین والدین و فرزندان و نقش آن در بهداشت روانی خانواده.....	۳۹
عوامل مؤثر بر روابط والد و فرزند.....	۴۲

۴۳	نظریات شیوه های فرزندپروری
۴۳	نظریه سبک های فرزندپروری بامریند
۴۵	نظریه سبک های فرزندپروری آدلر
۴۶	سبک های فرزندپروری از دیدگاه زیگلن
۴۹	سبک های فرزندپروری از دیدگاه شیفر
	مهارت های حل مسئله ۵۳

۵۳	حل مسئله
۵۵	مؤلفه های حل مسئله
۵۵	جهت گیری به مسأله
۵۷	مهارت های حل مسأله
۵۸	سبک های حل مسأله
۶۰	دیدگاه های حل مسئله
۶۰	حل مسئله از دیدگاه روانشناسان رفتارگرا
۶۱	حل مسئله از دیدگاه دیویی
۶۲	حل مسئله از دیدگاه روانشناسان گشتالت
۶۳	حل مسئله از دیدگاه پردازش اطلاعات

فصل اول

کلیات

مقدمه

برای موفقیت افراد در جامعه‌ی تکثرگرا و جهانی امروز، نوجوانان و جوانان بیش از هر چیز نیازمند کسب توانایی اندیشیدن و مهارت حل مسئله در سطح بالا هستند. آن‌ها نیازمند تفکیک واقعیت از تفسیر، ارزیابی صحت‌گرایش‌های فکری خود و قضاوتی درست از شواهد و مدارک و برخورداری از راهبردهای حل مسائل و مشکلات پیش‌بینی نشده هستند، زیرا برای افراد جامعه‌ای که بدون بحث، استدلال و انتقاد، امور را می‌پذیرد و بدون تفکر منعکس می‌نماید، خطر انحصار فکری و پرورش ذهن‌های بسته و قرائت تنگ از امور در کمین است (نوشادی و خادمی، ۱۳۹۸). منطق تفکر سازمان یافته و استدلال و مهارت حل مسئله، بایستی بخش سازنده‌ای از تربیت فرزندان باشد. در هزاره جدید، الزام تربیتی برای تبدیل فرزندان به متفکران، خوانندگان و نویسندگانی نقاد ضرورت گفتمان جامع مبتنی بر تفکر انتقادی و مهارت حل مسئله در خانواده، جامعه و موسسات آموزشی را مطرح می‌سازد. برخورداری از تفکر انتقادی و مهارت حل مسئله منجر به تسهیل مواجهه افراد با چالش‌های متعددی می‌گردد که آن‌ها احتمالاً در زندگی شخصی، شغلی و زندگی اجتماعی در پیش رو خواهند داشت (مک گیور، ۲۰۲۰). خانواده به عنوان اولین و بادوام‌ترین پایگاهی که کودک در آن عضو می‌شود می‌تواند جایگاهی مهم در امر تفکر

¹ . McGior

انتقادی و مهارت حل مسئله او داشته باشد. از آنجایی که پژوهش و مطالعه روابط کودک - والدین از دیرباز مورد توجه روانشناسان قرار گرفته است لذا پژوهش حاضر نیز بر آن است که با بررسی چگونگی پیش‌بینی تفکر انتقادی دانش‌آموزان بر اساس شیوه‌های فرزندپروری ادراک شده آن‌ها با میانجی‌گری مهارت‌های حل مسئله به این موضوع بپردازد.

تفکر انتقادی عبارت است از تفکر معقول و مستقل که معطوف است به تصمیم‌گیری در مورد اینکه چه چیزی را باور کنیم یا چه کاری را انجام دهیم (انیس،^۱ ۲۰۱۰). تفکر انتقادی در طبقه بندی بلوم^۳ و همکاران (۱۹۹۶) نوعی حل مسئله است اما علاوه بر حل مسئله دارای عناصری از بالاترین سطح این طبقه بندی یعنی تحلیل و ارزشیابی نیز هست (سیف، ۱۳۹۰). تفکر انتقادی تفکری است که در جستجوی شواهد، دلایل و مدارک برای یک قضاوت و نتیجه‌گیری است. یکی از ویژگی‌های اساسی انسان آگاهی از رفتار خود و برخورداری از نیروی تفکر است. به عبارت دیگر انسان می‌تواند از رفتار خود آگاه باشد و در برخورد با مسائل و امور متفاوت از نیروی تفکر خود استفاده کند (فروغان فر، ۱۳۹۵). تفکر انتقادی فرایندی است که به موجب آن می‌توان نظرات، اطلاعات و منابعی که اطلاعات را فراهم می‌کند، ارزیابی کرد و به طور منطقی و منسجم آن‌ها را نظم بخشید و با اطلاعات دیگر مرتبط ساخت و با در نظر گرفتن منابع دیگر آن‌ها

¹ . Critical Thinking

² . Ennis

³ . Bolom

را مورد ارزیابی قرار داد (آندولینا؛ ۲۰۱۱). فاشن و واکر^۲ (۲۰۰۶) تفکر انتقادی را یک فرایند قضاوت خودتنظیم و هدفدار تعریف می‌کنند که به شواهد، زمینه، مفاهیم، روش‌ها و معیارها توجه مستدل دارد. محققان والدین را مسئول ارائه یک چهارچوب فکری و جهان بینی به نوجوان می‌دانند (اکبری خرازی، ۱۳۹۰). خانواده نخستین پایگاهی است که پیوند بین کودک و محیط اطراف او را به وجود می‌آورد. کودک و خانواده پندارهای اولیه را در جهان فرا می‌گیرد. از لحاظ جسمی و ذهنی رشد می‌یابد، شیوه‌های سخن گفتن را می‌آموزد، هنجارهای اساسی رفتار را یاد می‌گیرد و سرانجام نگرش‌ها، اخلاق و روحیاتش شکل می‌گیرد، به عبارتی اجتماعی می‌شود. هر خانواده‌ای شیوه خاصی را در تربیت فردی و اجتماعی فرزندان خویش به کار می‌گیرد. این شیوه‌ها که شیوه‌های فرزندپروری نامیده می‌شود متاثر از عوامل مختلفی از جمله عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و غیره می‌باشد (হারدی^۳ و همکاران، ۲۰۱۲؛ به نقل از لواسانی، ۱۳۹۵). بنابراین می‌توان گفت احتمال دارد سبک‌های فرزندپروری ادراک‌شده توسط فرزندان با تفکر انتقادی آنان رابطه داشته‌باشد.

منظور از سبک‌های فرزندپروری^۴، روش‌هایی است که والدین برای تربیت فرزندان خود به کار می‌گیرند، نگرش‌هایی که نسبت به فرزندان دارند و معیارها و قوانینی که برای فرزندان‌شان وضع می‌کنند (نیکویی و طالعی، ۱۳۹۵). در واقع فرزندپروری فعالیتی

1 . Andolina

2 . Fachean & Wakker

3 . Hardi

4 . Parenting Styles

پیچیده و در برگیرنده رفتارهای خاصی است که کودک را تحت تاثیر قرار می‌دهد (دارلینگ و استینبرگ،^۱ ۲۰۱۳؛ به نقل از اسلمی، ۱۳۹۵). نکته حائز اهمیت که باید بدان اشاره نمود این است که در ادبیات پژوهشی در مورد استفاده از گزارش‌های خود والدین از سبک فرزندپروری‌شان با ادراک کودکان نسبت به این سبک‌ها تفاوت نظر وجود دارد. به نظر می‌رسد ادراکی که کودکان از سبک فرزندپروری والدین دارند با نگرش‌های خود والدین در مورد سبک فرزندپروری‌شان متفاوت باشد؛ بنابراین استفاده از نتایج خودگزارشی والدین و یا ادراکات کودکان در تحقیق، نتایج گوناگونی را به بار می‌آورد. برای مثال والدین تمایل دارند بیشتر سبک فرزندپروری خود را به صورت مقتدرانه جلوه دهند حال آنکه ادراک فرزندان‌شان از سبک فرزندپروری آن‌ها مستبدانه است (لانگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۴). بر همین اساس اکثر پژوهش‌های انجام‌شده، ادراک کودکان از سبک فرزندپروری والدین را مورد توجه قرار داده‌اند (گرولینگ^۳ و همکاران، ۲۰۱۱؛ فورتیر^۴ و همکاران، ۲۰۱۵؛ گووی و ولرند^۵، ۲۰۱۷). در نظریه خودتعیین‌گری^۶ از سه نوع سبک فرزندپروری سخن به میان آمده است: درگیری^۷، حمایت از خودمختاری^۸ و گرمی^۹. درگیری والدین درجه ایست که والدین فعالیت‌های مورد علاقه

1 . Darling & Steinberg

2 . Leung

3 . Grolnick

4 . Fortier

5 . Guay & Vallerand

6 . Self-determination theory

7 . Involvement

8 . Autonomy support

9 . Warmth

کودک را می‌شناسند، به آن علاقه‌مندند و فعالان در آن مشارکت می‌کنند؛ به عبارت دیگر درگیری میزانی از توجه مثبت والدین برای تربیت فرزندان و وقت گذاشتن برای این عمل را شامل می‌شود. درگیری اشاره به فرصتهایی دارد که والدین به کودک اختصاص می‌دهند. والدین درگیر تلاش بیشتری برای نگهداشتن از فرزندشان به خرج می‌دهند و وقت بیشتری را با فرزندان‌شان می‌گذرانند. حمایت از خودمختاری به درجه‌ای که والدین برای فعالیت‌های کودک ارزش قائل می‌شوند، کودکان را برای حل مسئله تشویق می‌کنند و به آنان حق انتخاب و شرکت در تصمیم‌گیری می‌دهند اشاره دارد. گرمی‌والدین به پاسخگو بودن والدین اشاره دارد. والدین با سبک گرمی‌مشوق، استوار و صمیمی هستند (گرولینگ و ریان، ۲۰۱۱؛ لانگ^۱ و همکاران، ۲۰۱۴). ادراک از فرزندپروری، ادراکی است که فرزند از سطوح درخواست‌کنندگی و پاسخدهی والدین دارد (مکلون و مررل، ۱۹۹۸). آن چه فرزند از رفتار والدین ادراک می‌کند مهم‌تر از رفتار والدین است و اطلاعات حاصل از فرزندان در مورد رفتارهای تربیتی والدین، پیش‌بینی‌کننده‌ی بهتری نسبت به تعیین نگرش والدین به شیوه‌های فرزندپروری آنهاست (پورعبدلی و همکاران، ۱۳۸۷).

با توجه به نقش بنیادین روابط عاطفی و هیجانی والدین در تحول شخصیتی و شناختی فرزندان می‌توان درک کرد که روابط متفاوت والدین با فرزندان تبعات متفاوت شخصیتی و شناختی در آنها به همراه داشته‌باشد (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۴).

^۱ . Leung